

Kézdi-Vásárhely és a Jancsó családok.

Kézdi-Vásárhely s az ottani Jancsó családok története, írta Szentkatolnai *Bakk Endre* vízaknai plebános. Kézdi-Vásárhely, 1896. 8-adr. 430 l.

Kézdi-Vásárhely legkiterjedtebb régi családjai a Jancsó nevű családok. Nemcsak most, de kimutathatólag régebben is mindig tekintélyes részét tették a város lakosságának, úgy, hogy csak az 1848/49-ki szabadságharcban a Jancsó családoknak mintegy száz tagja vett részt, főhadnagytól — közlegényig, hadbírótól — az ágyúöntő legényig.

Ez a körülmény indította az érdemes írókat arra a szerencsés gondolatra, hogy a kiterjedt család történetét, megelőzőleg Kézdi-Vásárhely város általános történetét is megírja dióhéjban és befejezésül az 1848—49-iki szabadságharc történetének kézdívásárhelyi és háromszéki főbb mozzanatait.

Ez biztosít a munkának általánosabb érdeket és köztörténeti becsét.

A munka K.-Vásárhely (régebben Torja-Vásárhely) leírásával, eredetének, fejlődésének vázolásával kezdődik. A székelyek eredetét és intézményeit a hagyományos módon s a csiki krónika szerint tárgyalja; de aztán felhasználja az oklevéltárakat és a hiteles történeti adatokat is.

„A kézdi-vásárhelyi róm. kath. parochia a reformatio előtt“ tárgyalásában nem kerüli ki a milkói püspökség régisége felől régebben vallott, immár megdőntött tévtanokat. A kézdi-vásárhelyi ev. ref. egyház keletkezését (1556 körül) és fejlődését is tárgyalja.

Kantával (a városnak 1849 óta kiegészítő részével) külön fejezetben foglalkozik, főképp a kath. parochiájával.

A városban született nevezetesebb emberek rövid (2 $\frac{1}{2}$ oldalnyi) és — mint az író is vallja — hiányos elősorolása után tér aztán át a Jancsók történetére.

Három csoportra osztja őket: k.-vásárhelyi őstelepés, nyujtódi és orozsfalui eredetű családokra.

A kézdi-vásárhelyi ős Jancsókat 1596-tól ismeri. 1613-ban kapott címeres nemes levelet Báthory Gábortól Jancsó János lófő székely, testvéreivel együtt, a kiknek nagypjától, Simontól (1541. - 80.) a lezármazást a jelenkorig táblázatban is adja.

A Nyujtódáról Kézdi-Vásárhelyre átszármazott Jancsók az 1625-ben nemességet kapó Jancsó Istvántól származnak, kinek fiai Kézdi-Vásárhelyre származtak át. Ezek maradékai más címerrel élnek. Nemzeti táblájokat 1625-től összeállította.

Az Oroszfaluból Kézdi-Vásárhelyre átszármazott Jancsók története 1631-en kezdődik, családfájok 1594-től volt töredékesen összeállítható. Végül a másfelé elszármazott Jancsókról ír.

Legmaradandóbb becsű része a munkának az, amely az 1848—49-iki szabadságharcról szól, amely több, mint 100 oldalnyi terjedelmével egymagában is egy kis kötetet tenne.

Ebből a rövid ismertetésből is látható, hogy Bak k Endre, a ki nagy buzgalommal gyűjtötte az adatokat és meleg szeretettel írta munkáját, elismerésre méltó hasznos dolgot végzett, mikor egy polgári sorsú nemes székely család egyszerű történetét városa története keretében a millenniumra megírta, s id. Jancsó Mózes kereskedő, a kié a kezdeményezés és kinyomatás érdeme.

— ys.

Külö n f é l é k.

Don Quijote de la Munk(ács).

— Válasz az Ethnographia szélmalomharczára. —

Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.

A dolog megértésére az előzmények elmondása szükséges.

Az „Ethnographia“ 1895. 3. számában egy gunyoros „próza i hősköltemény“ jelent meg „Vámbériász“ cz. a., esetlen élezeteket szórva és durva hangon beszélve Vámbéryről, és hasonlót ígérve a Zichy-expedicióról.

Az „Erdélyi Múzeum“ recensense (nem én!) a folyóirat m. é. VII. fűzetében megróvta az illetlen hangot, melyen az álnév alá rejtőző Hunföldi Lehel Vámbéryről szólt.

Erre M(unkácsi) B(ernát), a ki az álarcz alatt lappangott, dühösen neki rontott az „Erdélyi Múzeum“-nak s egy csapással az erdélyi írónak in genere, „K o l o z s v á r i g o m b á k“ cz. a.

Válaszunkban „Brassai bácsi“ egy latin distichonnal kijelentette, hogy ő sárral (cum stercore) vissza vem dobálózik, mert bepizskolná magát.

A gombák, úgy látszik, erősen megártottak hunföldi Munk(ácsi) úrnak, mert az ellenméreg nem hogy használt volna, hanem még mérgebben felemelte öklelő dárdáját az „Erdélyi Múzeum“ papirszárnyai és szerkesztője ellen.

Az „Ethnographia“ f. é. 2—3. ikrek fűzetében ugyanis „A fekete kun sivatag“ cz. a. egy a „Vámbériász“ finom tollú írójára valló „megrovási kaland“ jelent meg, Hunföldi Lehel úrtól, a mely belekötölőzködik az Erdélyi Múzeum apr. fűzetében megjelent „Középázsiai élmények“ egy szá vá b a, illetőleg nevébe, hogy miért nevezem én a „K a r a - k u m“ homok sivatagot magyarul „fekete-kun“-nak, mikor a k u m szó törökül homokot jelent.

Valóban — parturiunt montes, nascitur ridiculus mus. Époszt hirdetett egy évvel ez előtt a modern Zrinyi a Zichy-expedicióról s lett a hőskölteményből egy üres szószátyárkodás

Mert hát a nyelvész H. L. úrnak tudnia kellene, hogy a homok jelentő k u m törökszó mellett, a török eredetű kun népnévnek